

A MAGYAR BIOFIZIKAI TÁRSASÁG PÁLYÁZATAI

A Biofizikai Társaság szinte megalakulásától fogva gondot fordított arra, hogy a fiatalok tudományos érdeklődését felkeltse, és tevékenységüket aktivizálja. Ennek egyik fontos lehetősége volt pályázatok kiírása és – megfelelő színvonal esetén – annak díjazása. Már 1963-ban, tehát két évvel a Társaság megalakulása után meg is jelent az első pályázati kiírás, ami Ernst Jenő elnök kezdeményezésére a (hazai és a nemzetközi) biofizika történetének feldolgozását tűzte ki feladatul. A beadási határidőre azonban nem jelentkezett egyetlen pályamunka sem, sőt, a határidő egy éves meghosszabbítása sem hozott eredményt. Ez természetesen a vezetőségben nagy csalódást okozott. A sikertelenség okai között bizonyára szerepet játszhatott az, hogy nemcsak a Társaság, de maga a biofizika is túlságosan új volt, valamint az, hogy a biofizika mint önálló diszciplína abban az időben még kevésbé volt definiálható. Ennél fogva nyilván a történet feldolgozása nem tűnt eléggé vonzóknak a fiatalok körében.

Az Elnökség jó gondolata volt, és a fiatalok pályázati aktivitásának fellendülését hozta az a határozat, amely a hazai egyetemi kutatóhelyek témáiból válogatott ki bizonyos korszerű kérdéseket, és azok irodalmi feldolgozását, kísérleti megközelítését tűzte ki feladatként. A dolgozatokat minden alkalommal az Elnökség által megválasztott bizottság bírálta, rangsorolta, és idővel a tapasztalatok alapján kritikai megjegyzéseket, a munka továbbfejlesztésére vonatkozó javaslatokat is tett.

A fiatal biofizikusok eleinte főként a négy Orvosegyetem (Budapest, Debrecen, Pécs, Szeged) Biofizikai/Orvosi Fizikai Intézeteiből pályáztak, később csatlakoztak hozzájuk az időközben „megerősödött” Kutatóintézetek (Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Intézet, Szegedi Biológiai Központ) megfelelő osztályai is. A meritési lehetőségek növekedése magával hozta az érdeklődés fokozódását, így a Társaság alapításának 10. évfordulóján, 1971-ben már két elbírált munka bizonyult díjazásra alkalmasnak, míg a következő pályázati periódus (1973) már négy dolgozatot minősített, és pedig igen szigorúan: a bíráló bizottság első díjat nem osztott ki, egy második, egy harmadik helyezést és két dicséretet talált megfelelőnek. Az ezután következő pályázati ciklusban a fiatal biofizikusok kilenc munkával jelentkeztek, és ebből egy dolgozat második, négy harmadik helyezést kapott, további öt pedig elnökségi dicséretben részesült. Az ötödik pályázat (1979-ben) a pályázóknak két második, három harmadik díjat, továbbá két dicséretet hozott. A következő periódusban (1981) az elnökség négy első, három második, két harmadik díjat és még egy dicséretet nyert pályázatot jutalmazott, míg 1983-ban, a hetedik pályázat ugyancsak szép sikerrel zárult, nevezetesen három első, három második, egy harmadik díjjal és további két dicsérettel. A Társaság a hatodik pályázattól kezdve bevezette azt, hogy a díjazott dolgozatokat Vándorgyűléseinken a szerzők rövid előadásban ismertessék is. A nyolcadik pályázati ciklusban (1985) az Elnökség nyolc pályamunkát díjazott: két első, két második, három harmadik díjat, valamint egy dicséretet osztott ki. A következő ciklusban (1987) mindössze három dolgozat érkezett, azonban mindhárom igen nívós, jó kutatói felkészültségről tanúskodó dolgozat volt, mindhárom első díjat nyert.

A Társaság tagjainak kezdeményezésére időközben egy bizottság alakult, amelynek feladata volt a mintegy két évtizede kialakult pályázati rendszer korszerűsítése. Az új feltételek között szerepelt, hogy pályázni lehet folyóiratban megjelent közleménnyel, illetve

közlésre elfogadott kéziratral is. A változás eredményesnek bizonyult abból a szempontból, hogy ismét megnőtt a benyújtott pályamunkák száma, színvonaluk is kiemelkedő volt, azonban – minthogy a folyóiratcikkek általában idegen (angol), nyelvű folyóiratban jelentek meg – a magyar tudományos nyelv ez által háttérbe szorult, bár a Magyar Biofizikai Társaság számára a szép és szakszerűen alkalmazott magyar nyelv ápolása is fontos feladat volna.

A Társaság 10. pályázata már a pályázati kiírás megújítása után zajlott (1989), aminek keretében egy első, két második, egy harmadik helyezettet díjaztunk, valamint egy dicséretet osztottunk ki. 1991-ben három első és egy második díj született, míg 1993-ban a fiatal biofizikusok tudományos fejlődésének célját szem előtt tartva a Budapesten megrendezett 11. Nemzetközi Biofizikai Kongresszus részvételi díjait fedezték azoknak a fiataloknak, akik a kongresszuson posztert mutattak be, valamint részt vettek a szervezési feladatokban is. Az Elnökség összesen 10 ilyen díjat adományozott. 1995-ben az elnökséghez négy pályázat érkezett, közülük egy első, kettő második díjat nyert, és a negyedik pályázót az elnökség külön díjban részesítette. A soron következő pályázat (1997) során az elnökség hat szép munkát díjazott: két első-, három második helyezés, egy dicséret volt az eredmény. 1999-ben négy pályázat közül egy első, kettő második és egy harmadik helyezést ért el.

Az új évezredben folytatódott tovább a pályázatok sora: 2001-ben négy pályázó között egy első, egy második és két harmadik díjat osztottunk ki, 2003-ban pedig, az ugyancsak négy pályázó egy első, két második és egy harmadik díjat nyert el. 2005-ben mindössze két pályázónk volt, két első helyezéssel. A következő ciklusban (2007) négy pályázat közül egy kiemelten első helyezettet, egy második, és két harmadik helyezettet díjazhattunk, míg az eddig utolsó pályázati ciklusban (2009) három dolgozatot ítelt a bírálóbizottság equo loco első helyezésre érdemesnek.

Végigtekintve az eltelt 50 éven Vörösmarty nyomán felmerülhet a kérdés: „Ment-e a könyvek által a világ elébb?” Konkrétabban megfogalmazva: jelentett-e a biofizikus közösség számára előrelépést a pályázati lehetőség? – A választ számszerűsítve: az ifjú biofizikusok a meghirdetett pályázati ciklusokban összesen 96 pályázatot nyújtottak be. Ez a szám önmagában is összhangban van az eredeti pályázati kiírás gondolatával, mert megmozgatta a fiatalokat, felkeltette érdeklődésüket a biofizika tudománya iránt. Ha azonban tovább is lépünk, és a helyezetteket kissé közelebről megnézzük, akkor közülük Ormos Pál, Sarkadi Balázs, Zrínyi Miklós jelenleg már a Magyar Tudományos Akadémia tagjai. Rajtuk kívül kiemeljük még Fidy Juditot, Maróti Pétert, Panyi Györgyöt, Szabó Gábort, akik egyetemünkön, biofizikai tanszékeken működnek, vagy működtek egyetemi tanárként, továbbá rajtuk kívül is a helyezettek közül még többen szereztek MTA doktora fokozatot. Természetesen a számvetést itt nem lehet lezárni, mert most is vannak fiatalok, meg 10-15 évvel ezelőtt is voltak, most ők következnek, illetve a még utánuk jövők.

A pályázatok áttekintése nem volna teljes, ha meg nem emlékeznénk a Magyar Biofizikai Társaság első elnökéről, Ernst Jenő akadémikusról, aki kezdeményezte és élete folyamán lelkesen támogatta a fiatalok biofizika pályázatát. Ki kell azonban emelni, hogy nemcsak életében, hanem halála után is gondoskodott pályázatainkról: a Társaság Ernst Jenő halála után rövid idővel az Ernst alapítvány segítségével támogatta a fiatal biofizikusokat. A bemutatott eredmények pedig azt igazolják, hogy Ernst professzor anyagi hagyatéka sem került méltatlan kezekbe.

RONTÓ GYÖRGYI
a MBFT tiszteletbeli elnöke

Újfalusi Zoltán, a Fialat Biofizikus pályázatok 2009. évi egyik első helyezetteje ismerteti dolgozatát.

Elnökünk átadja Hegedüs Ramónnak, a Fialat Biofizikus pályázatok egyik 2007 évi díjazottjának oklevelét.

A Fialat Biofizikus pályázatok nyertesei a tárgyidőszakban:

Díjazás éve:	I. Díj	II. Díj	III. Díj
2003	Galajda Péter	Gerencsér László Lakatos Melinda	Hajdú Péter
2005	Hegedüs Márton Hegedüs Ramón		
2007	Solymosi Katalin*	Hegedüs Ramón	Barta András Bernáth Balázs
2009	Bugyi Beáta Steinbach Gábor Újfalusi Zoltán		

Megjegyzés: * Kiemelt I. Díj!

AZ ERNST JENŐ ALAPÍTVÁNYRÓL

Ernst Jenő végrendeletében az Magyar Tudományos Akadémiát jelölte meg ingatlan vagyona örököséként azzal a feltétellel, hogy a vagyont a hazai biofizika támogatására kell fordítani. Ennek értelmében az ingatlanvagyon értékesítése után rendelkezésre álló pénzállományt az Akadémia külön számlán tartja és a kamatjövedelem egy részét az 1989-ben létrejött Bizottság *Alapítólevél* elnevezésű szabályzata értelmében fiatal kutatók támogatására és kétévenként az Ernst Jenő Emlékérem kitüntetettjeinek jutalmazására használja. Bár az így létrejött formáció *de jure* nem *alapítvány*, hanem *közérdekű kötelezettségvállalás*, működésében az alapítványoknál szokásos rendet követi, a pénz felhasználásáról a működési szabályzat előírásainak betartásával a Kuratórium dönt. A Kuratórium összetételét a Szabályzat határozza meg. A kuratórium elnöke az Alapítvány működésének kezdete óta Tigyi József volt, aki 2010-ben

egészségi állapotának megromlása miatt lemondott erről a tisztról. Ennek következtében a Kuratórium és az Akadémia megfelelő szerveinek egyetértésével az Alapítvány működését egy (Tigyi Józsefet is magába foglaló) ad hoc bizottság újra szabályozta, az új körülményekhez igazította és korszerűsítette. Az újraírt Alapítólevelet az Akadémia Elnökéhez terjesztettük fel, és a remélt jóváhagyás után az Alapítvány folytathatja működését. A jelenleg is tartó kényszerszünet előtti évtizedben az Alapítvány mintegy hatmillió forinttal járult hozzá a MBFT tagjainak biofizikai kutatásához.

Az ezen rövid bevezetést követő mellékletek betekintést engednek az Alapítvány működésébe.

Az Ernst Jenő alapítvány kuratóriuma ***Tigyi József lemondása előtt:***

A Kuratórium elnöke: *Tigyi József*
A Kuratórium titkára: *Lakatos Tibor*
e-mail: tiborlakatos32@gmail.com

Tagok:

<i>A PTE ÁOK Biofizikai Intézetének igazgatója</i>	<i>Nyitrai Miklós</i>
<i>A MTA SzBK Biofizikai Intézetének igazgatója</i>	<i>Ormos Pál</i>
<i>Az MBFT elnöke</i>	<i>Závodszy Pál</i>
<i>A MBFT Főtitkára</i>	<i>Garab Győző</i>
<i>A MTA Biofizikai Bizottság Elnöke (jelenleg társelnökei)</i>	<i>Szöllősi János</i>
	<i>Dér András</i>
<i>MTA Biológiai Tudományok Osztályának titkára</i>	<i>Szemes Imre</i>
<i>A MTA titkársága részéről:</i>	
<i>A MTA Pénzügyi (gazdasági) Osztályának képviselője,</i>	<i>Nagy László</i>
<i>A MTA jogi osztályának képviselője.</i>	<i>Horváth László</i>

Részletek a jóváhagyásra váró Alapítólevél-ből:

Ernst Jenő Emlékérem

Azon biofizikus részére adományozható, aki a biofizika területén kiemelkedő (kutató, oktató vagy kutatásszervező) tevékenységet végez.

Az emlékérem két évente egyszer, alkalmanként egy személy részére ítéltető oda.

Az Ernst Jenő Emlékérem Nowotarsky István pécsi szobrászművész alkotása, amely bronzból készült, előlapján Ernst Jenő domborműves portréja látható, alatta az 1895–1981. évszámokkal, körben az „ERNST JENŐ EMLÉKÉREM” felirat, hátoldalán a kitüntetett neve és az adományozás éve olvasható. Az emlékérem adományozásával pénzjutalom jár, amelynek bruttó összege a mindenkor Akadémiai Díj összegének 80%-a.

Ernst Jenő-pályadíj

A pályadíj 35 éven aluli fiatal biofizikusok pályamunkáinak jutalmazására szolgál.

A pályázat meghirdetéséről és a beérkezett munkák értékeléséről a Magyar Biofizikai Társaság gondoskodik.

A pályadíj két évente egyszer, alkalmanként legfeljebb hat személy részére ítéltető oda.

Ernst Jenő-díj

Jelentős biofizikai témájú tudományos teljesítmény elismerésére szolgál, és kétévente egyszer, alkalmanként legfeljebb két személy részére ítéltethető oda.

A kuratórium összetétele:

elnöke a Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar Biofizikai Intézetének igazgatója

titkára az elnök által javasolt személy

tagjai

az MTA Szegedi Biológiai Központ Biofizikai Intézetének igazgatója

az MBFT elnöke

az MBFT főtitkára

az MTA Biofizikai Bizottságának elnöke és társelnöke

az MTA Biológiai Tudományok Osztályának tudományos titkára

az MTA Titkárság két képviselője.

A kuratóriumi tagokat az MTA elnöke kéri fel, határozatlan időre. A kuratórium munkájának koordinálása a kuratórium elnökének a feladata, a kuratórium működésével kapcsolatos operatív feladatokat a kuratórium titkára látja el.

Ernst Emlékérem eddigi kitüntetettjei

1989	Tigyi József
1991	Rontó Györgyi
1993	Garab Győző
1995	Niedetzky Antal
1997	Gidáli Júlia
1999	Keszthelyi Lajos
2001	Kutas László, Lakatos Tibor
2003	Györgyi Sándor
2004	Köteles György, Rontó Györgyi
2007	Lőrinczy Dénes
2009	Belágyi József

Az 2009-ben Pécsen Ernst Emlékéremmel kitüntetett Belágyi József professzor.

Fiatal kutatók támogatására fordított összegek
(2002 – 2010)

2002-ben

Fiatal Biofizikus pályázat nyerteseinek díjazása 4 fő, összesen 134.000 Ft

Gál József, Kulcsár Ágnes, Ullrich Beáta, Visegrády András.

Utazási támogatás nemzetközi konferencián való részvételhez: 9 fő, összesen 540.000 Ft

Bódis Emőke, Dám Annamária, Gál József, Grama László, Lakos Zsuzsa, Nagy László, Pintye Éva, Pomozi István, Visegrády András.

2003-ban

Utazási támogatás nemzetközi konferencián való részvételhez: 7 fő, összesen 800.000 Ft

Bacsó Zsolt, Bakos Ágnes, Bogdándi Enikő Noémi, Fábíán László, Lőrinczy Dénes, Polonyi István, Zimányi László.

2004-ben

Fiatal Biofizikus pályázat nyerteseinek díjazása 8 fő, összesen 200.000 Ft

Bernáth Balázs, Böde Csaba, Budai Marianna, Galajda Péter, Gerencsér László, Hajdú Péter, Lakatos Melinda, Szabó Zsófia.

2005-ben

Utazási támogatás nemzetközi konferencián való részvételhez: 10 fő, összesen 400.000 Ft

Bálint Zoltán, Böde Csaba, Fábíán László, Fábíán László, Fazekas Zsolt, Friedländer Elza, Lakatos Melinda, Panyi György, Szigeti Krisztián

2006-ban

Fiatal Biofizikus pályázat nyerteseinek díjazása 2 fő, összesen 100.000 Ft

Hegedűs Márton, Hegedűs Ramón

Utazási támogatás nemzetközi konferencián való részvételhez: 4 fő, összesen 200.000 Ft

Böde Csaba, Budai Marianna, Hegedűs Márton, Tenger Katalin.

2007-ben

Utazási támogatás nemzetközi konferencián való részvételhez: 5 fő, összesen 563.524 Ft

Bernáth Balázs, Böde Csaba, Krekk Zsuzsanna, Schay Gusztáv, Szigeti Krisztián.

2008-ban

Fiatal Biofizikus pályázat nyerteseinek díjazása 4 fő, összesen 110.000 Ft

Barta András (könyvutalvány), Bernáth Balázs (könyvutalvány), Hegedűs Ramón, Solymosi Katalin.

Támogatás konferencián való részvételhez 515.000 Ft

IV. Internat. Confer. of Molecular Recognition fiatal résztvevőinek támogatása
Regionális Biofizikai Konferencián 9 fiatal részvételi díjának kifizetése

Utazási támogatás nemzetközi konferencián való részvételhez: 6 fő, összesen 680.000 Ft

Dosztányi Zsuzsanna, Fröhlich Georgina, Hajdú István, Kóta Zoltán, Osváth Szabolcs, Szilágyi András.

2009-ben

Utazási támogatás nemzetközi konferencián való részvételhez: 3 fő, összesen 342.000 Ft

Bernáth Balázs, Hajdú Péter, Tenger Katalin.

2010-ben 8 fő, összesen 325.000 Ft

Fiatal Biofizikus pályázat nyerteseinek díjazása 3 fő, összesen 210.000 Ft

Bugyi Beáta, Steinbach Gábor, Újfalusi Zoltán.

Utazási támogatás nemzetközi konferencián való részvételhez: 4fő, összesen 378.000 Ft

LAKATOS TIBOR
a Kuratórium titkára

A KGST BIOFIZIKAI EGYÜTTMŰKÖDÉS 20 ÉV TÁVLATÁBÓL

Hosszú idő múltán visszaidézve egykori szakmai kapcsolatokat, többnyire letisztult a kép. Az idő távlatából jobban körvonalazódik, mi volt előnyös, mi volt hasznos, és ha voltak, milyen nehézségek adódtak. Igaz ez a KGST Biofizikai Együttműködés évtizedeire (1971-1991) is.

Azóta, hogy a KGST Biofizikai Együttműködés, mint – a mai szóhasználatnál élve – „keretprogram” megszűnt, felnőtt egy új nemzedék, amelynek a KGST már a közelmúlt történelme, ami pedig közelebbről a biofizikai kutatási programot illeti, a tudománytörténet egy szakasza.

A KGST a nevében rejlő célra (Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa) jött létre 1949-ben a közép- és kelet-európai egykori szocialista országok szervezeteként, a korábbi Szovjetunió kezdeményezésére. Később Kuba, Mongólia és Vietnam is csatlakozott a gazdasági szervezethez. Társult tagja volt Jugoszlávia is.

A KGST mint szervezet a tudomány különböző területein is igyekezett összefogni a részt vevő országok kutatóközösségeit, hogy a meglévő tudományos iskolák ismeretanyagát, az intézetek műszerezettségében rejlő lehetőségeket kihasználják. Ennek nagy jelentősége volt azokban az években. Ma már aligha tudjuk elképzelni az akkori körülményeket, amikor a kutatók szabad mozgása a világban nem volt olyan természetes, mint ma. A KGST országok elég zárt rendszert képeztek. Viszonylag gördülékeny volt azonban a kutatói mobilitás e rendszer keretein belül, és ezt ki is használták a kutatók.

A biofizikus közösségek felismerték az együttműködésben rejlő lehetőségeket. A közös tudományos programok mentén történő kutatások megszervezésére alapos előkészítő munka folyt, amelynek során 1969-ben Berlinben és Moszkvában, 1970-ben az akkori Csehszlovákiában Brnóban, 1971-ben Budapesten találkoztak a kutatók, hogy megtalálják a közös pontokat az elkövetkezendő évek kulcsfontosságú vizsgálandó témáiban. Ezután felgyorsultak az események. 1971. április 28-án aláírták az együttműködési egyezményt. A KGST 1971. júliusi, bukaresti ülésén a biofizikát a közös tudományos kutatások egyik kiemelt területének fogadták el. A munka összehangolására létrehozták a Meghatalmazottak Tanácsát, amelyben minden résztvevő országot egy meghatalmazott képviselt. A Tanács első ülésére 1971. október 26-án, Moszkvában került sor. A meghatalmazott képviselők között az egyes országokban az évek során egymást váltva intézetigazgatók, egyetemi professzorok, miniszterhelyettesek, rektorok is voltak.

A keret mindig csak lehetőséget teremt. Tartalommal a személyiségek, karizmatikus egyéniségek, elkötelezett kutatók akarata, munkája tölti ki.

A program Bulgária, Magyarország, az NDK, Mongólia, Lengyelország, Románia, a Szovjetunió és Csehszlovákia biofizikusainak részvételével indult. Az adminisztratív szervezés túlnyomó részét a Koordinációs Központ végezte, amely a Szovjetunióban, az Oka folyó melletti Puscsinóban létrehozott, nagy akadémiai Biológiai Kutatóközpontban, annak Biofizikai Intézetében működött. Akkoriban a mintegy 1200 főt foglalkoztató intézet a világ

legnagyobb biofizikai kutatóintézete volt. A Koordinációs Központ vezetője az azóta már elhunyt L. P. Kajusin professzor, a pucsinói Biofizikai Intézet későbbi igazgatója, majd V. Lednyev volt.

A kutatások öt nagy, átfogó témacsoportban (akkoriban főiránynak nevezték) indultak meg, ezek: a biológiai rendszerek szabályozásának biofizikai alapjai; az izomkontrakció molekuláris mechanizmusai és energetikája; a membrán működés fiziko-kémiai és energetikai alapjai; a biológiai kutatások automatizálása; fizikai tényezők hatása biofizikai alapjainak vizsgálata biológiai rendszereken, molekuláris és sejtszinten. Ezek altémákból álltak, amelyek a főirányokhoz hasonlóan követték a nemzetközi kutatások aktuális trendjeit. Az öt nagy témacsoport 22 témát, és ezen belül 28 altémát tartalmazott, és 83 intézet vett részt megvalósításában. A nemzetközi trendek követését persze akkor még nem könnyítette meg az Internet. Elsősorban könyvtárak folyóirat állományára és különlenyomatok kérésére, személyes kapcsolatokra lehetett támaszkodni. Az orosz kutatók könyvtárazását a nagyszámú felhasználó okán az is segítette, hogy az egyszerűség kedvéért a legjelentősebb nyugati szakfolyóiratokat központilag egy az egyben lefordították oroszra.

1971. december 15-én itthon összeültek a magyar biofizikusok és határterületi kutatók, és megfogalmazták ki miben érdekelt, ki mivel járul hozzá a közös kutatásokhoz. Megállapodtak abban is, hogy kialakítják a teljesítményértékelés formáit, és hangsúlyt fektetnek a kutatóképzésre, a fiatalok helyzetbe hozására is. Magyarország minden jelentős biofizikai iskolája, 18 kutatóhelye vállalt szerepet a közös programban. A budapesti, pécsi, debreceni, szegedi orvosegyetemek biofizikai és más, biofizikai kutatásokat is folytató, tanszékei, akadémiai intézetek, köztük a Szegedi Biológiai Központ (ma Szegedi Biológiai Kutatóközpont), az SZBK Enzimológiai Intézete, a Központi Kémiai Kutatóintézet (ma Kémiai Kutatóközpont), tudományegyetemi tanszékek, az ELTE, JATE (ma Szegedi Tudományegyetem), a Kardiológiai Intézet, az Országos Frederic Joliot-Curie Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutató Intézet és az Országos Vérellátó Szolgálat csatlakozott a programhoz. Az intézetek három főhatóság, az MTA, az akkori Egészségügyi Minisztérium és Művelődési Minisztérium felügyelete alá tartoztak. Így itthon is adódtak egyeztetési, főleg adminisztratív problémák, főként az utazási keretek biztosítása terén. A finanszírozást minden ország másként oldotta meg. Lengyelországban és a Szovjetunióban például központi állami forrásból külön keretet biztosítottak az együttműködésre. Magyarországon végül a hosszabb idejű tanulmányutakat az érintett intézet felügyeleti szerve, a szakértői értekezletek költségét a Magyar Tudományos Akadémia viselte.

Nincs új a nap alatt. Már akkor is divatos volt a jövőkép felvázolása, vízió készítése. Így önálló témaként folyt nemzetközi szakértőgárdával a biofizikai kutatások prognózisának kidolgozása, amely 1974-ben készült el, és 1990-ig tekintett előre. Az abban megfogalmazottak alapján alakult a következő ciklus kutatási terve. A főirányok kiemelése azonos maradt, a témák száma 16-ra csökkent, viszont 44 altémát tartalmazott, és 121 intézet dolgozott rajta. A nagy témacsoportokon belüli operatív összehangoláshoz most már koordinátorokat neveztek ki (a nagy nemzetközi projektekben ez ma sincs másképp), Magyarország az izom biofizikai kutatásokat koordinálta. A munka eredményéről kétvétenként szervezett tematikus szakértői értekezleteken, szimpóziumokon, kerekasztal-megbeszéléseken és már akkor is poszter bemutatókkal számoltak be. Eredmény híján törölték a témát.

A közös kutatás három kategóriában folyt. Az *A* kategóriában meghatározott, szigorúbb kritériumok szerint, elsősorban alkalmazott kutatási kétoldalú szerződést kötöttek. Főként fejlesztő intézetek, vállalatok közös műszerfejlesztésre kötöttek ilyen megállapodást. A *B* kategóriában folyt a nagyrészt alapkutatások zöme, aláírt munkaterv, finanszírozási és szakember mobilitási (akkoriban kádercsere) terv alapján. A *C* kategóriában folyt az

információcsere a még teljesen ki nem alakult közös kutatások szervezéséhez (vagyis egy új projekt előkészítése).

Az évek során kialakult személyes szakmai kapcsolatok révén a szabad műszeres kapacitásokat hamar felmérték a kutatók. A kommunikáció hiánya és az információdeficit miatt sokszor kihasználatlan a kéznyújtásnyira lévő szabad kapacitás is. Ebben az együttműködésben a racionális kutatói törekvések nyomán igyekeztek maximalizálni a kinyerhető hasznot. Érdekes megjegyezni, hogy igen jól felszerelt intézetekkel is lehetett találkozni, és néha meglepő külsőségeket is tapasztalhattunk. A Kardiológia Központ, az Onkológiai Intézet, vagy az orosz Ovcsinnyikov akadémikus bioorganikus kémiával foglalkozó intézete Moszkvában például akkoriban kiemelt, korszerű nyugati műszerezettségű tudhatott magáénak. Nem volt mindennapi pl. Ovcsinnyikov intézetének épületegyüttese sem, amely felülnézetben a DNS kettős spirálra emlékeztet. Az embargós műszerbeszerzések miatt itthon sokszor saját készítésű műszerek nyújtottak nekünk és partnereinknek nagy segítséget a kutatásokhoz, a KFKI például ICA analizátorával a „hőskorban” nagyban segítette a bioelektromos folyamatok biofizikai mechanizmusainak kutatását.

Egy KGST biofizikai ülés résztvevői (Szeged, 1980.)

(Balról jobbra: Keszthelyi Lajos, Damjanovich Sándor, a szerző, Tigyi József, Lednyev, a Koordinációs Központ orosz képviselője, Koós Margit titkárnő. Háttal Mihail Osztrovszkij orosz kutató és Vasilescu professzor, Románia meghatalmazott képviselője.)

Az ülések nem egyszerűen adminisztratív egyeztető fórumok voltak, ezekhez rendszeresen szakmai tematikus beszámolókat és gondolatébresztőket, „workshopokat” is szerveztek, a legújabb eredmények megbeszélésével, érdemi szakmai vitákkal. Az egyeztető tanácsülések nyelve akkoriban az orosz volt. Ennek egy előnye volt. Magyarország az orosz ABC szerint Bulgária után következett a vélemény-nyilvánításban. Ezt sokszor kihasználtuk: a konstruktív javaslatainknak szinte elsőként adhattunk hangot, azokat többnyire a többiek utánunk hozzászólva támogatták. A jegyzőkönyvek, programok is oroszul készültek. A szakmai viták nyelve már nemzetközi (angol, német, lengyel) volt, ki milyen nyelven tudta jobban előadni és megbeszélni a kutatási eredményeket. Nem voltak ezek a találkozók csupán száraz szakmai vagy bürokratikus összejövetelek. A lazább programok keretében minden ország igyekezett megmutatni saját nevezetességeit, kultúráját, vonzó kulináris különlegességeit is. Ennek kapcsán öltöztünk a jurtákban mongol népviseletbe, és ismertük meg a kumisz ízt.

Az első 10 év alapkutatói eredményei több mint 1550 tudományos közleményben és monográfiákban jelentek meg. A jubileumi szimpóziumot Puscsinóban kiadvány és

műszerkiállítás is kísérte. Az első 10 év alatt hat új nagyműszert fejlesztettek ki, és hét szabadalom született. Ilyen volt pl. a Morphoquant automatikus mikroobjektum analizátor, amelyet az Egyesült Államokban, Angliában, az egykori Nyugat-Németországban és Franciaországban szabadalmaztattak. A műszert a Karl Zeiss (Jena) gyártotta.

1981-85 között már 9 ország 143 kutatóintézete kapcsolódott a biofizikai együttműködéshez, amely a már kialakult mederben és módszerekkel, személyes kapcsolatokkal, csaknem 500 kutatóval folyt tovább. 1986-tól a változások szele már érezhetővé vált, új tervezési forma nyert polgárjogot. Már akkor is elsősorban gyakorlati célok kitűzésével, konkrét komplex feladatok megvalósítására készültek nemzetközi projektek, Ilyen volt többek között a "Szív elektromos tere" az EKG diagnosztika automatizálásának segítésére, és a „Biofotometria” műszerprojekt.

Ekkor alakult ki a bázislaboratórium rendszer is. Kelet-Németországban például komplex mérő- és adatfeldolgozó ESR spektroszkópiai kapacitást, valamint kisszögű röntgenszóródási módszereket felajánló bázislaboratórium jött létre. A bázislaboratóriumokban minimális háttérszemélyzet mellett ideiglenes nemzetközi kollektívák alakultak.

A szakmai szereplők kreativitásának, szervezőképességének és mozgékonyságának köszönhetően megvolt a kitekintés lehetősége a világ más, jelentős biofizikai kutatással rendelkező országaiban folyó alkotómunkára is. Ebben sokat segített az is, hogy több kelet-európai neves biofizikus egyidejűleg a KGST-ben és más nemzetközi szervezetben is betöltött funkciót. Hogy csak egy példát említsék, Tigyi József akadémikus egyidejűleg töltötte be a KGST Biofizikai Együttműködés magyar meghatalmazott képviselőjének, valamint az együttműködés különböző szakaszaiban az Egészségügyi Világszervezet (WHO) alelnökének, illetve a Nemzetközi Biofizikai Unió (IUPAB) főtitkárának funkcióját. Az IUPAB szervezetében aktív szerepet vállalva, egyúttal a KGST Biofizikai Együttműködésben részt vevők, különösen a fiatalok szakmai fejlődését is segítette, köztük Európán kívüli nemzetközi biofizikai kongresszusokon, konferenciákon (többek között Koppenhágában, Jeruzsálemben, Kyotóban és másutt) történő, kedvezményes részvétel támogatásával.

A fiatal kutatók képzésének és továbbképzésének segítése, és a részt vevő országok egyetemi képzési programjainak lehetséges szinkronizálása időről-időre napirendre került az üléseken. 1973-ban külön szakértői értekezletet szerveztek a kérdéskör alaposabb elemzésére. Ennek anyaga kiadvány formájában is napvilágot látott. A kötet tartalmazta a tagországok egyetemi biofizikus képzési programjait és követelményrendszerét, áttekintette az eltérő minősítési rendszereket. Már akkoriban megfogalmazott óhaj volt a képzési programok, és a követelmények egységesítése, azonos szintre hozása, és ezzel az „átjárhatóság” megteremtése. A tagországokban azonban a felsőoktatás eltérő szervezése, az adminisztratív nehézségek okán ez a Biofizikai Együttműködés szintjén nem válhatott valóra. Mindössze ajánlás készült a KGST Titkárság számára, a megoldás magasabb szintű egyeztetést és intézkedést kívánt. Hagyománnyá vált viszont az iskolák szervezése. Sikert aratott a fiatalok körében például az évente az egykori Csehszlovákiában szervezett sugárbiológiai iskola, vagy a lengyelországi membrán biofizikai téli iskola.

Az együttműködés nehezebb történelmi időszakokban is működött, Varsó közelében az egyik szakmai rendezvény éppen akkor zajlott zavartalanul, amikor a városban bevezették a rendkívüli állapotot.

A biofizikusok együttműködésének szervezeti kereteit, támogatását itthon a Magyar Tudományos Akadémia, mint az együttműködés gazdája, mindvégig töretlenül biztosította. Láng István akadémikus, akkor az MTA főtitkárhelyettese, később főtitkára gondoskodott arról, hogy a biofizikus kutatói közösség alkotómunkájának tartósan kiegyensúlyozott, biztos háttere legyen az együttműködés kezdetétől egészen a szervezett forma megszűnéséig.

A biofizikusok tudományos közösségének együttműködéséhez szinte e kezdetektől Jugoszlávia is csatlakozott. Élve társult tag státuszával mindvégig igen aktív szakmai

szereplője volt a kutatási programoknak. Kuba részvételének előkészítése akkoriban folyt, amikor a kelet-európai és szovjet-országi rendszerváltozások következményeként a biofizikai tudományos együttműködés létezése ilyen szervezett formában éppen megszűnőben volt. A KGST-t tagállamai 1991. június 28-án, budapesti ülésükön a szervezetet, és vele a KGST Biofizikai Együttműködést, feloszlatták.

Így visszanézve minden kétséget kizáróan elmondható, hogy a biofizikai együttműködés a lehetőségekhez képest jól és eredményesen, célravezetően működött. Tartalmilag érdemi tudományos kutatómunka folyt keretein belül. Nem a formális elemek, hanem a kihasználható lehetőségek, a racionális szakmai érdekek voltak döntőek. A kutatási költségeket többnyire minden fél maga viselte, így a gazdálkodás elég takarékos volt. Sokan emlegetik, hogy a KGST szervezete bürokratikus elemeket vont maga után. Visszatekintve látható csak, hogy a biofizikai együttműködés a körülményekhez képest, és akár mai keretprogramok kutatásainak adminisztrációjával összehasonlítva is csak a szükséges mértékű formalításokat tartotta be. Annál is inkább, mivel akkoriban a jegyzőkönyvek, szakmai programleírások nem számítógépen, hanem írógépen, kis és nehézkes sokszorosítási kapacitással mellett készültek. Így összehasonlítva – bár akkor soknak tűnt – távolról sem közelítették meg mennyiségben azt a terjedelmes dokumentumgyártást, amit az elektronikus szerkesztés és e-mailés továbbítás ma lehetővé tesz, és amellyel a mai a projekteknel többnyire élnek is. Ma is aktuális törekvés a bürokratikus elemek csökkentésének igénye.

BANCZEROWSKI JANUSZNÉ
a KGST Biofizikai Együttműködés
egykori hazai tudományos titkára

Irodalom: Banczerowski Januszné: A KGST országok biofizikai együttműködése. (Magyar Tudomány 1982/4:297-301.) Részletesebb ismertetők találhatóak a MBFT Értesítők korábbi számaiban is.

HOGY IS VOLT?

A 2001. évi Értesítőnk első oldalainak egyikén, itt kicsit szokatlan módon, egy születésnap torta fényképe is látható. A Társaság megalakulásának 40. évfordulója alkalmából rendezett összejövetelen ezzel köszöntötték a MBFT jelen lévő tagjai az azokban a napokban 75. születésnapját ünneplő Tigyi József alapító első titkárt, később egyik tiszteletbeli elnökünket. Most, az 50. évforduló megünneplésére készülődve, erre is gondolva látogattam meg 2011. október legvégén a napjait már csendes visszavonultságban töltő és sajnos megrendült egészségű, Professzor Urat, aki jelenleg egy Pécshez igen közeli otthonban kap szakszerű ellátást. Szobájának széles kilátást nyújtó déli ablaka előtt ült karosszékében, TV készülékére figyelve.

A MBFT fél évszázadának ezernyi emléke közül próbáltunk meg közösen felidézni néhány, személyéhez különösen kötődő eseményt. Írni nagyon nehezeze esnék, időnként a beszéd is akadozik. Arra kért, fogalmazzam meg én írásban a kicsit ötletszerűen emlékezetébe toluó, előbukkanó emlékeit. (Ennek során pótoltam a konkrét adatokat is.)

Jó hangulatú, szép napokként említi a pécsi 2009. augusztus végi XXIII. MBFT Kongresszust a PAB székházban, ahol még jó egészségben tudott jelen lenni, s szokott közvetlenségével, kicsit a helyszín házigazdájaként is, köszönthette az ide érkezőket. Ő igazán állandó résztvevője volt nem csak Vándorgyűléseinknek, hanem a Nemzetközi Biofizikai Unió (IUPAB) valamennyi kongresszusának is. Büszkén említi, hogy annak

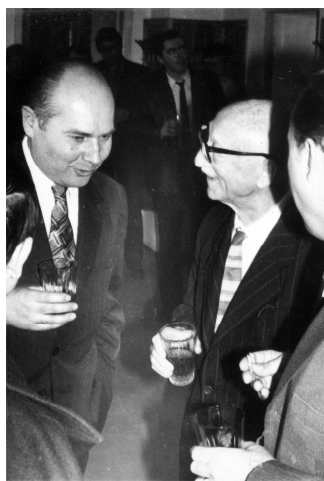
valamennyi eddigi Kongresszusán részt vett. Ott volt az elsők is Stockholmban 1961-ben, s az IUPAB akkori főtitkáráként Pécsről szervezte a Jeruzsálemben (1987), Vancouverben (1990) tartottakat. E téren munkája legnagyobb sikereként említi, hogy 1993-ban Budapestre sikerült hoznia az IUPAB 11. Nemzetközi Biofizikai Kongresszusát, melynek szintén közreműködője és tiszteletbeli elnöke volt.

Ehhez a témakörhöz kapcsolódva hozta szóba, hogy annak idején milyen sok ügyeskedéssel és diplomáciai érzékkel sikerült elérnie, hogy legalább a nem túl távol szervezett Nemzetközi Biofizikai Kongresszusokra lehetőleg sok fiatal magyar biofizikus kolléga is eljuthasson. Az IBUSZ által szervezett turistacsoportként így jutott ki 1966-ban (a három kijelölt hivatalos magyar képviselőn felül) a bécsire 18, majd 1972-ben ugyanebben a szervezési formában Moszkvába már 73 magyar biofizikus (akik 41 előadást is tartottak!). Utóbbin választották meg Őt először az IUPAB Council tagjának. Mindkét esemény résztvevőjeként annak idején magam is tapasztalhattam minden részletre kiterjedően figyelmes és fáradhatatlan szervezőkészségét.

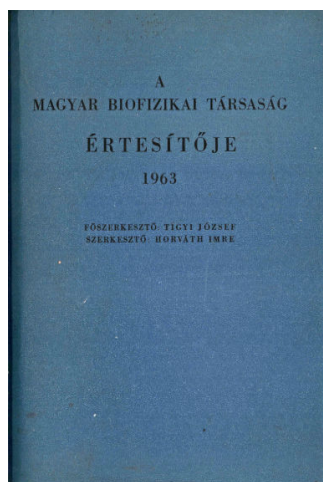
Ez év tavaszán még részt vett a MTA Biológiai Osztályának Pécsen tartott osztályülésén is. Ott is egy újabb, mindig édes gyermekeként szeretett, Értesítő füzet megjelentetését szorgalmazta. Ennek kapcsán szóba kerülnek egyes évfordulók. Említi a pécsi Biofizikai Intézet könyvtárában őrzött régi, Rhorer László professzor által írt (1914), Physika című tankönyvet, amiből még ő is tanulta az orvosi fizikát. A könyvtárunkban meglévő kötet az 1922-es második kiadás egy sajátosan kötött példánya, szerzőjének hagyatékából. Ennek üresen hagyott bal oldali lapjain írójának kézzel írott pótlólagos bejegyzési láthatók, részben a következő bővített kiadás előkészítéseként. Ezt többnyire Ő őrizte asztalán, amin (ahogy most is derüvel említi) sokszor már csak titkárnője tudott eligazodni. Büszkélkedve mutogatta vendégeinek, sajátos kuriózumként.

*Tigyi József akadémikus,
Társaságunk tiszteletbeli elnöke
(RBC-2007, Balatonfűred.)*

*Tigyi József 50. születésnapján
Ernst Jenő és Niedetzky Antal
társaságában (1976. márc. Pécs.)*

*A MBFT Értesítő sorozatának első
füzete. Főszerkesztő: Tigyi József
első titkár. (1963, Pécs.)*

Szó esik persze sűrű kiruccanásairól a Mecsek forrásaihoz is. Magam is ott láttam Őt először bátyja társaságában valamikor az ötvenes évek végén. Később is nem egyszer érkezett meg hétköznap délelőttönként sáros kocsival és valamilyen erdei szerzeménnyel az intézetbe, ahol közvetlen munkatársai már egyre nehezebben próbálták meg szóval tartani a rektorként Vele találkozni óhajtokat. Elképesztően széles ismeretségi körének tagjai a legkülönbözőbb

dolgokban keresték fel, többnyire támogatását, segítségét kérve. Meg is említi egy-két furcsa, akkor néha mosolyt is kiváltó ügyet ezek közül. Nem véletlenül lett 2000-ben Pécs díszpolgára.

Márciusban betöltötte 85. születésnapját. Most családja mellett barátainak szűk köre látogatja. Mindig meglepően pontosan emlékezett a Vele kapcsolatban állók neveire, a pécsi piac kofáitól a Nobel díjasokig, s nagyon fájlalja, hogy mostanában hajdan legendás memóriája sokszor cserbenhagyja. Örül az általa nagyon várt újabb Értesítő esedékes megjelenésének. Megígértem, hogy ebben, mint hajdani főszerkesztő, egy néhány eseményre visszaemlékező írás szerzőjeként Ő is okvetlenül szerepelni fog.

Dél közeledtével közös derűtségünket kiváltva megszólalt a beállítható hangjelzést adó karórája, mint oly sokszor a régi intézeti ún. tanulmányi értekezleteken és az orvostanhallgatóknak tartott biofizika előadásai végén. Mintha csak erre várt volna, felhangzik a harangszó is, s megérkezik az ebéd. Valamennyiünk üdvözlétét és jókívánságait tolmácsolva köszöntem el.

TIGYI JÓZSEF
a MBFT tiszteletbeli elnöke
(Lejegyezte: Kutas L.)

BIOFIZIKUSOK A MINDENTUDÁS EGYETEMÉN

Hazánkban a Magyar Tudományos Akadémia kezdeményezésére, 2002. szeptember 16-án indult el a Mindentudás Egyeteme sorozat. A magas-szintű ismeretterjesztő sorozatot a Magyar Televízió fő műsoridőben (vasárnap délben) azzal a céllal sugározta, hogy a hazai, érdeklődő, új ismeretekre fogékony lakosságot megfelelő ismeretanyaghoz juttassa. Az előadások tematikája a hittudományoktól a természettudományok területein át az orvostudományig számtalan területre, például az elektronikus posta továbbításától a növénynevelésen, és a szóképzés alakulásán át a tőzsde működésének ismertetéséig terjedt ki. Az előadásokat az adott szakterület kiemelkedő szakemberei, a tudományos élet hazai kiválóságai, időnként külföldön tevékenykedő magyar tudósok tartották, valamint előadás tartottak a történelmi egyházak vezetői és kiemelkedő művészek is.

A Mindentudás Egyetemén a Magyar Biofizikai Társaság következő tagtársai az alábbi témakörökben tartottak előadásokat:

Tudományterület	Időpont	Szerző	Cím*
Természettudomány	2002. 12. 16	Vicsek Tamás	Rend és rendezetlen
Természettudomány	2003. 03. 24	Ormos Pál	A fény a biológiában
Orvostudomány	2004. 09. 27	Damjanovich Sándor	Lehet-e a molekulákra csomót kötni? - A biofizika eszköztárának szerepe a jövő orvostudományában
Természettudomány.	2004. 10. 11	Vonderviszt Ferenc	A négy milliárd éves nanotechnológia
Természettudomány	2005. 04. 18	Závodszy Péter	Fehérjék – szerkezettől a funkcióig, a fizikától a biológiáig.
Természettudomány.	2008. 02. 02	Vicsek Tamás	Munkahelyi hálózatok. (Mesterkurzus)

A Magyar Biofizikai Társaság mindig szem előtt tartotta a társadalommal való kapcsolatot, erre a tudományos ismeretterjesztés számos lehetőségét használta fel. Egyik ilyen kiemelkedő lehetőség volt a Mindentudás Egyeteme is.

*Az előadások kivonatai megtalálhatók: WWW.MINDENTUDAS.HU

A Kossuth Kiadó gondozásában, a MATÁV Rt támogatásával az előadások jelentős része hat kötetben is megjelent.

GIDÁLI JÚLIA

AZ MBFT ÉRTEŚÍTŐINEK (SZUBJEKTÍV) TÖRTÉNETE

A Gagarin űrutazását megelőző hónapban, 1961. márciusában, Ernst professzor kezdeményezésére, a társtudományok hazai szervezeteihez fűződő, gondosan mérlegelt-ápoltt személyi kapcsolatokkal életre hívott Magyar Biofizikai Társaság 1963-ban (az ELFT Vándorgyűléseivel párhuzamosan) tartotta meg 2. Közgyűlését és munkaértekezleteit Egerben. Erre készülve határozta el 1963. január 30.-i ülésén az elnökség egy tájékoztató-értesítő füzet kiadását a tagság informálására.

„Az elnökség ezen határozatánál az alábbi célokat tartotta szem előtt:

- 1/ A tagságot még jobban összefogni azzal, hogy a tevékenységet írásban rögzítjük.
- 2/ A tagságot és a kívülről érdeklődőket részletesen informáljuk a Társaság életéről.
- 3/ A belföldi és külföldi hasonló társaságok ill. személyek felé kiadványunk megküldésével újabb kapcsolatot létesítsünk, ill. a meglévőt elmélyítsük.”

Szerkesztését Tigyi József első titkár kapta feladatul, aki a technikai munkálatokkal, az anyag összegyűjtésével a pécsi Biofizikai Intézet fiatal orvos tudományos munkatársát, Móroczné Juhász Máriát bízta meg. A szerkesztés technikai háttérét a Pécsen akkoriban különösen nehézkes és időt rabló telefonálás, postai levélváltás és az indigós kéziratgépelés jelentették.

Az akkori 111 alapító + 6 rendes tag számára a kiadvány 500 példányban jelent meg „A Magyar Biofizikai Társaság Értesítője -1963” címmel, az azóta hagyományossá vált két borítóval, B/5 formátumban. A Pécsi Szikra Nyomdában elkészített füzetet a Társaság minden tagja kézhez kapta, és kb. 350 példány a 3. pont szempontjai szerint került szétküldésre a legkülönbözőbb helyekre, főhatóságokhoz, rokonszakmák professzorainak.

A füzet az elnöki bevezető után időrendben sorolta fel a tárgyidőszak eseményeit, érdemben, képekkel illusztrálva, az összejöveteleken elhangzott plenáris előadásokat is. A szervezeti részt a vezetőség névsora, az alapszabályzat és a tagnévsor képezte. A magyar nyelvű tartalomjegyzékét annak orosz és angol fordítása követte.

Sikere volt, s újabb füzet összeállításáról született döntés. „Alighanem helyes gyakorlattá válik, hogy értesítők a vezetőség-választó közgyűlés előtt kerül tagjaink kezébe, módot adva tájékozottságon alapuló kritikára és állásfoglalásra” írja 1966-ban ennek előszavában Ernst professzor, a Társaság elnöke.

Visszapillantva ma már elmondható, hogy ezzel elindult egy hagyomány, amelyet a kézben tartott, a Társaság alapításának 50. jubileuma alkalmából megjelent, 13. (2011. évi) füzet is demonstrál. A sorozat immár fél évszázad társasági eseményeit, elődeink Társaságban végzett dicséretes munkáját teszi nagyobb utánjárás nélkül, részleteiben is felidézhetővé.

A sors tragikus fordulata, hogy a pécsi intézetben közkedvelt, igen tehetséges biofizikus fiatalasszony, Juhász Mária technikai szerkesztő 1966-ban egy, ma legtöbbször az UV sugárzás károsító hatásaként is számon tartott, súlyos betegségben elhunyt. Az Értesítők történetében úttörő, gondos munkájáról mindmáig sajnálatosan sosem esett még szó.

Így a második füzet összeállításának munkálatait Vargáné Mányi Piroska vegyész tanársegéd asszony kezdte meg, majd miután ő gyermeket várt, az intézetben 1959-65 között Tudományos Diákkörösként szorgoskodó orvostanhallgatóként, majd kezdő gyakornokként, Tigyi professzor megbízásából e sorok írója kapta feladatul. (Magam 1959 őszén elsőévesként léptem először a pécsi Biofizikai Intézetbe, s az ismeretségből szerelem lett az első látásra.)

A füzet az egyidejűleg megtartott 3. Közgyűlésre ill. IV. Vándorgyűlésre készült el (Bp., 1966. május). Elnyerte a tagtársak tetszését, s az a megtiszteltetés ért, hogy évtizedekre örömmel végzett feladatom lett a kiadványsorozat technikai szerkesztése, majd a nyolcvanas évektől szerkesztőként arculatának alakítása is. Megjelenése az eleinte a vándorgyűlésekhez kapcsolódóan összehívott tisztújító közgyűlésekhez kötődött, és azok kíváncsian várt, a résztvevők számára a helyszínen átadott, információs forrása lett. A közbülső időben a Rontó Györgyi professzorasszony által első titkárként életre hívott és postán továbbított „Tájékoztatók”, később „Főtitkári levelek”, segítettek az aktuális információk eljuttatását a Társaság tagjaihoz. Ezt változó rendszerességgel a későbbi főtitkárok is működtették.

A hatvanas-hetvenes években egyáltalán nem volt egyszerű feladat elkészíttetéséhez minisztériumi engedélyt (az ún. Kiadói Főigazgatóságtól), majd nyomdai kapacitást szerezni. Tigyi József docens, majd professzor, híresen szerteágazó kapcsolatai, nyomdai udvariassági látogatások, többek között olyan szerencsés véletlenek, mint, hogy egyetemünk kémia professzorának felesége volt a Pécsi Szikra Nyomda főkönyvelője, s hasonlók kellettek ahhoz, hogy az akkor még Pécs belvárosában három műszakban és igen szoros tervgazdálkodásban dolgozó nyomda egyáltalán felvállalja a munkát. További nem kevés ügyeskedést követelt, hogy a rendszerint az utolsó pillanatokban elkészült kiadvány el is jusson az aktuális Vándorgyűlésre. Emlékszem hogy az 1975. augusztus 27-én este kezdődő VIII. Vándorgyűlésre csak aznap reggel vehettük át a résztvevők számának éppen csak megfelelő példányszámot Pécsen, s első titkárunk személygépkocsijával rohammenetbe szállítottuk a fővárosra és a Hortobágyon át Debrecenbe.

Ezekben az években a többnyire levélként begyűjtött, egységessé gépelt kéziratot először egy felkért nyomdai szakember (egyikük pl. orvosi tanulmányait kényszerűen korábban félbehagyni, de őszinte és lelkes híve volt Ernst professzornak) látta el a szedéshez elengedhetetlenül szükséges tipográfiai jelzésekkel. A megfelelő cím-hierarchiák nyomdai nyelvre fordítása sok egyeztetést, türelmes együttműködést követelt. A munka gyorsítására lehetőséget kaptam, hogy jelen lehessek a tördelőműhelyben, ezzel is segítve a rendre felmerülő formai gondok gyors elhárítását, az elkerülhetetlen kompromisszumok jóváhagyását. Fáradságot felejtető élmény volt, esetenként az éjszakai műszakban, látni, ahogy a szomszédos szedőterem üvegfa mögött tucatszám működő sorszedő gépek zajában olvadtak-fogytak a láncokra függesztett ólom rudak, kattogtak a klaviatúrák, s sorjáltak a mintegy 14x2 cm-es ólomlemezkek, hosszanti élükön tükörírással a kézirat egy-egy sorának szövegével. Ezeket aztán a tördelőterem bádofedésű vaskos faasztalain zsineggel többszörösen körbetekert, még kezelhető hosszúságú, hasábokba rendezték, majd ezekről készült elsőként a még ábrák-képek-oldalszámok nélküli ún. hasáblevonat. Párban dolgozó nagy tapasztalatú, megbecsült korrektorok végezték ezek első hibakeresését, gondosan egyeztetve a hangosan felolvasott kézirat szöveggel. Már a hibás sorok újraszédését, cseréjét követően készült újabb hasáblevonat került a technikai szerkesztőhöz a maradék szöveg hibák kiszűrésére. Csak ez után következhetett a már címekkel, a külön munkafolyamatban ólomtömbök lapjára vitt ábrák, képnegatívek beillesztésével, oldalszámozással teljessé tett oldalak összeállítása. Az ezekről, esetenként ismételt, készült, levonatok korrektúrája után a szerkesztő feladata volt írásban nyilatkozni a nyomtathatóságról. Következő munkafázisként rendezték, laikus szemlélőnek csaknem átláthatatlan rutinnal, az egymástól távoli számozású, hol egyenes, hol fordított szövegállású ólomoldalakat ívekbe, s ezekről indult aztán igen hosszadalmas beállítások, ellenőrzések után, imponáló méretű gépóriásokon, a most már

végre igen gyors nyomtatás. A munkát a kötészet fejezte be, s a pontos méretre vágás majd csomagolások után máris igyekezhettünk az új füzetekkel aktuális rendezvényünk helyszínére.

Elősként az ötödik (1975) füzet szerkesztésekor került sor az áttekinthetőséget lényegesen egyszerűsítő, azóta is csak kevés változtatást igénylő fejezetcímek kialakítására. (Bár ezek egy része, pl. tanulmányút beszámolók, KGST együttműködés eseményei stb., azóta elvesztette időszerűségét.) Ettől függetlenül, de ezzel egy időben tértünk át Társaságunk nevének rövidítések a korábbi MBT-ről a ma is használt MBFT formára. Egyedi tartalmi és formai kivételt jelentett a sorozatban a Budapesten rendezett 1993. évi IUPAB kongresszuson kiosztott angol nyelvű 10. füzet.

Az ezredfordulón a régi, teljes tagságot érintő tisztújító közgyűlések szokásos periodicitása is átalakult évenként tartandó küldöttközgyűlésekké, s a Társaságra vonatkozó információk fokozatosan elérhetővé váltak a világhálón is.

Elavult lett a hőskor ólommal dolgozó nyomdatechnikája is. Az 1997-ben megjelent 11. füzetet pl. még írógépelve beküldött szövegoldalakból rendszerezett, átszabott, kiegészített, majd (Tüske Gézané titkárnőnk önzetlen munkájával, mint valamennyi előző füzetnél is) újragévelt kézirat alapján, de már elektronikus nyomdai szedőgépen dolgozó (ez esetben pl. siketnéma) nyomdai munkatárs készítette nagy empátiával és hozzáértéssel. A legújabb technika gyökeres térhódítása a 2001. évi 12. füzet összeállításakor jelent meg az Értesítő történetében. Ennek már teljes formai kialakítása is egyénileg, a szerkesztő számítógépén történt. Be kell vallanom, hogy e téren teljesen autodidakta lévén, igen-igen nagy időráfordítással, de – talán szerénytelen – véleményem szerint minden szempontból vállalható tartalmi és formai eredménnyel.

Az előbbieken felsorolt változások az okai annak, hogy a (ténylegesen 2002 tavaszán megjelent) 12. füzetet csak 10 év után, 50. éves jubileumunk ünneplésével indokoltan követi a kézben tartott 13. Értesítő, amely már hangsúlyozottan támaszkodik a Társaság honlapján hozzáférhető információkra is. Már teljes egészében elektronikus levelezéssel történő összeállítás után úgy tűnik számomra, hogy a Társaság honlapjának feltételezhető közeljövőbeli kompletté válásával, tartalmának kiteljesedésével, és folyamatos frissítésével a nyomtatott Értesítők sora lezárult.

Megtisztelő kötelességem, hogy e helyen is köszönetet mondjak Társaságunk minden, az Értesítők anyagának összeállításában szerzőként vagy egyéb módon készségesen és mindenkor segítőkészen közreműködött, tagjának. Szerencsémnek tartom, hogy önzetlen támogatásukkal a MBFT fél évszázadának krónikása lehettem. Köszönet illeti Czulák Szilviát, a pécsi orvoskar Oktatástechnikai Csoportjának informatikus mérnökét is a DVD melléklet mintegy 2580 oldalnyi anyagának szakszerű elektronikus rögzítéséért és formai gondozásáért.

A MBFT történetében meghatározó szerepet játszott három tisztelt néhai professzorunk megőrzött kézírásos dokumentumainak képeivel (lásd a következő oldalakon) szeretnék adózni emléüknek, megtisztelő bizalmuknak és úgyszeretetüknek. Mindegyik dokumentum az Értesítők számára általuk készített anyagokkal kapcsolatos.

Bizakodom abban, hogy a MBFT megalakulása óta eltelt (az 1959. őszen kezdődött saját biofizikai intézetbeli pályafutásommal is szerencsésen egybeeső) 50 év eseményeinek felidézését segítheti az érdeklődők számára a 13. füzethez mellékelte „A MAGYAR BIOFIZIKAI TÁRSASÁG FÉL ÉVSZÁZADA ÍRÁSBAN ÉS KÉPEKBEN” című DVD is. Ezen az 1. (1963) – 13. (2011) Értesítő füzetek képként rögzített oldalai tekinthetők meg, hiszen már alig hozzáférhetőek a sorozat (a generációváltással egyre gyorsuló ütemben) elkallódó eredeti nyomtatott példányai.

KUTAS LÁSZLÓ
szerkesztő

Dr. Kutas László Kedves Barátomnak!

1995. 05. 11-én kelt leveledet megkaptam. Szívet a karolina úti ortopédiai úti kórházból írok, mert még augusztusban elessem és még nem járnék, de felállani sem tudok. Az kért írást fontosnak tartom, ezért 85 éves koromban órára elvállalom. Egy 8-12 oldalas szövegről lenne szó képekkel illusztrálva.

Mivel itt yépelni nem lehet, a kész szöveget ~~írtok~~ nektek kellene géppel átírni az esetleges kiegészítés, módosítás javaslataikkal, stb együtt megadva a részletekről hiányzó részletek tartalmát ábrákkal és időpontokkal természetesen a Szabolcska M. U. L. alatti címen mel

1995. május 19. Szeretettel üdvözöl

Dorothy Láng

A röntgensugárzás felfedezésének centenáriuma kérem egy visszatekintést Bozóky László professzor úrtól. Sajnos már nem készült el, mert 1995. december 13-án elhunyt. A témáról a Fizikai Szemléből átvett írása jelent meg 1997. évi Értesítőnkben, sajnos már a haláláról megemlékező sorokkal együtt.

Tarján Imre

Kedves Barátom!

Jó példával akarod elől járni és máris küldöm a kéziratomat. Előre is köszönöm fáradozásodat,

Bp., '99. szept. 1-én

meleg üdvözlettel

Tarján Imre

A kecskeméti Vándorgyűlésünk zárónapján, 1999. augusztus 28-án megígért „Mozaikok a hazai orvosi biofizika történetéből” című írásról van szó, amely a nyitónap estéjén hangzott el vitaindító előadásként. A rendezvény végén a Tőle megszokott szívéllyességgel búcsúzott el sokunktól, s ígéretét tartva napokon belül meg is küldte előadásának szövegét. Rövidesen, 2000. január 19-én bekövetkezett váratlan halála különösen emeli a 2001. évi Értesítőben megjelent írásában foglalt gondolatok értékét.